

פרשת תצוה – תשס"ו

אורית רוזנבליט

מ יציאת מצרים, בפרשת בשלח, אנחנו עדים לתהליך התארגנות - ואולי יש לומר התמסדות - של עם העבדים בדרכו אל החופש: הצורך בשופטים, ובעקבותיו מתן תורה בפרשת יתרו, פירוט החוקים והדינים בפרשת משפטים, ולאחריהם בקשת תרומה: "דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ לִי תְרוּמָה מֵאֵת כָּל אִישׁ אֲשֶׁר יִדְבְּנוּ לִבּוֹ תִקְחוּ אֶת תְּרוּמַתִּי" (שמות כה ב).

והיום, בעומדנו לכונן את עבודת הקודש, נקרא בפרשת תצווה: "וְנָתַתָּה תְצֻוָּה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ אֶלֶיךָ שֶׁמֶן זֵית זָךְ כְּתִית לְמָאוֹר לְהַעֲלֹת נֵר תָּמִיד" (שמות כז כ).

המעבר מבניית המשכן, שיש בה התלהבות של הקמה, אל כינונו הממשי, אל מינוי הכהנים, ואל ביצוע יומיומי של עבודת אלוהים - מחייבת מערכת מצוות. נראה כי הצורך בהתמדה בהבערת הנר – נר התמיד – הוא הוא היוצר את השינוי מהתרומה למצווה.

עיקר הפרשה: יצירת בגדי הכהנים וארגון המשכן לעבודת הקבע, הקרבת קרבנות - הריטואלים היסודיים ביותר. אנו עדים כאן למינוי נציגי ציבור, שתפקידם לתווך בין העם לאלוהיו. זו בודאי סיבה לארגן את פרנסת נציגי הציבור ואת כלכלתם. אך הצורך להלבישם בגדי פאר, מה לזו? מה המשמעות הסמלית, המחייבת מלאכת מחשבת של אמנים שיעצבו את מיטב החמרים?

הפרשה מנדבת לנו מעט מאוד הסברים:

"וַעֲשִׂיתָ בְּגָדֵי קֹדֶשׁ לְאַהֲרֹן אַחִיךָ לְכָבוֹד וּלְתִפְאַרְתָּ" (שמות כח ב)
 "וַנִּשְׂא אַהֲרֹן אֶת שְׂמֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּחֹשֶׁן הַמִּשְׁפָּט עַל לִבּוֹ בְּבָאוּ אֶל הַקֹּדֶשׁ לְזָכְרוֹן לִפְנֵי ה' תָּמִיד: וְנָתַתָּ אֶל חֹשֶׁן הַמִּשְׁפָּט אֶת הָאוּרִים וְאֶת הַתְּמִימִים וְהָיוּ עַל לֵב אַהֲרֹן בְּבָאוֹ לִפְנֵי ה' וְנִשְׂא אַהֲרֹן אֶת מִשְׁפַּט בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַל לִבּוֹ לִפְנֵי ה' תָּמִיד" (שמות כח ט-ל)

"וְהָיָה עַל מִצַּח אַהֲרֹן וְנִשְׂא אַהֲרֹן אֶת עֹון הַקֹּדְשִׁים אֲשֶׁר יִקְדִּישׁוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְכָל מִתְּנַת קֹדְשֵׁיהֶם וְהָיָה עַל מִצְחוֹ תָּמִיד לְרִצּוֹן לָהֶם לִפְנֵי ה'" (שמות כח לח)

בגדי הכהנים צריכים להיות לכבוד ולתפארת. הם באים לכבד ולפאר את לובשיהם, ובהמשך נאמר שהם צריכים לגרום לכהנים לזכור את תפקידם, ואת היותם נציגי העם.

הכהנים לבושים בפאר הציבורי, העושר הרב הוא נחלת הכלל, הוא פרי איסוף של מעט מכל אדם, מכל משפחה. נציגי הציבור הלבושים בפאר רב הם יוצרי הזהות הציבורית. העושר, הניתן להם בלבושם, הוא הביטוי המובהק לכבוד שרוכש העם לאלוהיו, לנציגיו, ומכאן גם לעצמו. נראה שזוהי הנחת היסוד של פרשת תצווה. מאמץ מיוחד משקיעה התורה ביצירת

מצב של התמד. מצב בו תמיד יבער הנר, ותמיד יזכרו הכהנים את תפקידם ויעשו אותו כדברו.

אנחנו קוראים את פרשת תצווה בשבוע שבו דואגת כל אם עבריייה לילדה הרך (ואולי גם לעצמה....) לתחפושת לקראת פורים. והנה, בקריאת הפרשה נגלה, כי בגדי הכהן הגדול הם תחפושת פאר. יותר מזה, תאור הבגדים כאן פתאום מזכיר להפליא את תאור בגדי המלך ובגדי המון, בהם מלבישים את מרדכי במגילת אסתר:

”וְעָשִׂיתָ אֶת מְעִיל הָאֶפֹּד כְּלִיל תְּכֵלֶת: וְהָיָה פִּי רֹאשׁוֹ בְּתוֹכוֹ שֹׁפָה וְהָיָה לְפָנָיו סָבִיב מְעֵשָׂה אֲרָג כְּפִי תַחְרָא וְהָיָה לוֹ לֹא יִקְרַע: וְעָשִׂיתָ עַל שׁוּלְיוֹ רִמְנֵי תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי עַל שׁוּלְיוֹ סָבִיב וּפְעָמָי זָהָב בְּתוֹכָם סָבִיב: פְּעָמָן זָהָב וְרִמּוֹן פְּעָמָן זָהָב וְרִמּוֹן עַל שׁוּלֵי הַמְּעִיל סָבִיב: וְהָיָה עַל אֶהְרֹן לְשָׂרֵת וְנִשְׁמַע קוֹלוֹ בְּבֵאוֹ אֶל הַקֹּדֶשׁ לְפָנָיו הִי וּבְצֵאתוֹ וְלֹא יָמוּת: וְעָשִׂיתָ צִיץ זָהָב טְהוֹר וּפְתִיחַתָּ עָלָיו פְּתוּחֵי חֹתֶם קֹדֶשׁ לַה': וְשָׂמַתָּ אֹתוֹ עַל פְּתִיל תְּכֵלֶת וְהָיָה עַל הַמְּצַנְנֶת אֶל מוֹל פְּנֵי הַמְּצַנְנֶת וְהָיָה” (שמות כח, לא-לז)

גם מבנה המשכן מזכיר את תאורי ארמונו של אחשוורוש:

”חֹר כְּרֶפֶס וּתְכֵלֶת אַחֲזֵי בְּחַבְלֵי בּוץ וְאַרְגָּמָן עַל גְּלִילֵי כֶסֶף וְעִמּוּדֵי שֵׁשׁ מְטוֹת זָהָב וְכֶסֶף עַל רִצְפַת בְּהֵט וְשֵׁשׁ וְנָדָר וְסִחְרָת” (אסתר א ו)

בגדי המלך אחשוורוש דומים אמנם לבגדי הכהן, אך מטרתם המוצהרת במגילה אין לה דבר עם תפארת בגדי הכהנים, שהרי כתוב: ”בְּהִרְאֹתוֹ אֶת עֵשֶׂר כְּבוֹד מְלָכוּתוֹ וְאֶת יָקָר תַּפְאָרַת גְּדוּלְתוֹ יָמִים רַבִּים” (אסתר א ד)

בשני המקרים ענייננו בכבוד ובתפארת; ההבדל הוא במי צריך להתפאר בהם? כאן - העם ואולי לכבודו של האל, וכאן - הלוזבש הוא בעל הכבוד והפאר. כאן - הבגד עושה את התפקיד ומסמל אותו, וכאן - הבגד עושה את האדם למלך, מסמל רק את כבודו ואת עשרו.

קריאה מפוכחת (שלא לומר ביקורתית) בפרשת תצווה רואה כבר בכינון המשכן את קלקולו. השחיתות של הכהנים, שלא יצליחו להתמיד בראיית התפקיד מעל לכבודם האישי ועושרם, טמונה במינויים. הקירבה בזמן לקריאת מגילת אסתר מעצימה את הפכחון הזה. אמנם אחשוורוש הוא מלך זר, אך גם בכהנים שלנו פשתה השחיתות, והעושר עיוור את עיניהם.

המתח בין הרצון והצורך לעצב חיים, לתת להם משמעות, למסד אותם לדורות, לבין החשש והידיעה שבבוא הימים יהיה מי שישתמש בעושר ובשררה לרעה, הוא המתח הקיים בין פרשת תצווה לבין מגילת אסתר. הניסיון לעצב את המשמעות הזאת בכל העושר הציבורי, כדי לעצב את משמעות היותם נציגים ממשיים של הציבור - אינו עומד להם לכהנים לכל הדורות. מתח זה מצוי בכל מימוש של רעיון גדול, כמו מדינה, או כמו כל מערכת ציבורית ודתית. ❖